

טהרן, ביירות ועזה נותרו בהלם: כל התרחישים לתגובה לחיסולים הדרמטיים

01.08.2024 | ד"ר יוסי מנשרוף written by

החיסולים שבוצעו בתוך יממה נגד מספר 2 בחזבאללה, פואד שוכר, ומיד לאחר מכן נגד ראש הלשכה המדינית חמאס אסמאעיל הניה היכו בתדהמה את אויביה המושבעים. שני החיסולים ארעו בלב לבו של ציר ההתנגדות, בטהראן ורובע בדאחיה בביירות. לאחר המבוכה והתדהמה שהכו בטהראן, ביירות ועזה, איראן, חזבאללה וחמאס כעת מקדמים את צעדי התגובה והנקמה שלהם. ברקע, האישור הסופי שראש הזרוע הצבאית בחמאס, מחמד דף, אכן חוסל בתקיפת צה"ל לפני כשלושה שבועות, כואבת לחמאס, שדף היה עבורה סמל וגורם מוביל בניהול המלחמה.

תגובה משותפת או פרטנית?

לכאורה, לאור התלכדות הזירות שמאפיינת את מלחמת חרבות ברזל כמעט מראשיתה, טבעי שאיראן, חזבאללה וחמאס יתאמו ביניהם פעילות משותפת כדי לנקום בישראל. הזרוע הביצועית של איראן לצורך זאת, איראן מפעילה את כח קדס, שאחראית על מבצעים צבאיים מחוץ לאיראן ואספקת הסיוע למערך השלוחים שלה. כח קדס מפעיל שלוחות שונות במדינות היעד, כך שלכאורה ביכולתו לתכלל מבצע נקמה מאוחד בין שלושת הצדדים נגד ישראל.

עם זאת, נראה שכל אחד מהם נמצא במקום שונה מבחינת האינטרס שלו להתעמת עם ישראל. ארגון חמאס מצוי באיבה של מלחמה כוללת ומתמשכת נגד ישראל מאז השביעי באוקטובר, הוא ניסה, ללא הצלחה עד כה, להבעיר את יהודה ושומרון, ומנהל קרבות תגובתיים למול כוחות צה"ל ברצועת עזה. 115 בני הערובה שבידיו משמשים קלף אסטרטגי עבורו, שכובל במידה מסוימת את ידי צה"ל ללחימה אינטנסיבית. אובדן דף מהווה פגיעה מורלית ומבצעית לא פשוטה עבור חמאס, אך יש בידיה עדיין ארכי מחבלים מובילים, בדגש על האחים יחיא ומוחמד סינוואר, שיובילו את המאמץ המלחמתי, תוך כדי ניסיון לנוס ולהסתתר אי שם ברחבי רצועת עזה, מידה הקטלנית של ישראל.

חזבאללה, מאידך, נגרר למערכה מאז ה-8 באוקטובר לאחר שכפי הנראה הופתע ממתקפת הטבח כנגד ישראל, שתכליתה לאלץ את צה"ל להפנות חלק ניכר מהמשאבים ומהקשב שלו לחזית הצפון ובכך לסייע לחמאס ולג'האד האסלאמי בעזה. בהובלת נסראללה, חזבאללה מגביל את טווח האש שלו, אף שגדל בהדרגה והגיע בשלב הנוכחי אל מעבר להר-מירון ובמקביל התרחב לטבריה ולנהריה, ונמנע מלגלוש למלחמה כוללת.

איראן בהובלת ח'אמנהאי איננה ששה אלי קרב, ונראה כי למרות העימות הישיר ההיסטורי נגד ישראל באפריל בעקבות מעדיפה עדיין להסתתר מאחורי מערך השלוחים שלה, ולהימנע

מלהיגרר למלחמה ישירה עם ישראל. עם זאת, במרחב שבין פעילות באמצעות שלוחים לכניסה למלחמה ישירה, היא עלולה לנקוט במתקפת נקם מוגבלת, כפי שארע באפריק, בידיעה שתוכל לתחום אותו, ולא תסכן את ביטחונה הלאומי ואת יציבותה.

נראה שהן איראן והן חזבאללה, אינן מעוניינות להיכנס בשלב הזה למלחמה כוללת עם ישראל, בעיקר מתוך הבנה של שיקולי עלות מול תועלת. לגבי איראן, בתרחיש של מלחמה מול ישראל, היא עלולה לסכן את תוכניתה הגרעינית ויציבותה הפנימית החשובה לה כל כך לשם הישרדות המשטר. לצד זאת, מלחמה נגד ישראל עשויה אומנם להציג לראווה את כוחה ולשפר את הרתעתה למול מדינות האזור, אליהן הצליח להתקרב בשנים האחרונות (בראשן סעודיה, ירדן, מצרים, איחוד האמירויות ובחריין). אלו יפנימו את כוחה הצבאי של איראן ויעדיפו להתרחק מסכסוך איתה, במיוחד בהעדר נשיא אמריקאי שמוביל חזית אנטי-איראנית. מאידך, מתקפות טיליות וכטב"מיות כאלו יחשפו בפניהן במידה גוברת את הסכנה שמגלמת איראן, שבעבר קדמה ביתר שאת חתרנות בשטחן וכיום חלק ממתקפותיה יפרו את ריבונותן של חלקן, ויקדמו סדר אזורי חדש שמנוגד לביטחונן הלאומי.

מהן האפשרויות הנגישות "על המדף"?

ניתן לזהות לפיכך, שהמוטיבציה של חזבאללה לנקום גבוהה יותר מזו של איראן. מעבר להיותו אחד מסמליו החשובים של חזבאללה ורמטכ"ל הארגון, נסראללה מחויב להגיב גם מכיוון שפעל יחד עם פואד שוכר מאז שנות השמונים. נראה כי בפני חזבאללה ניצבות כעת אפשרויות התגובה הבאות: מלחמה כוללת, ימי קרב עצימים תחת ההגיון של "עין תחת עין" (כולל תקיפה טילית נגד ת"א), או ימי קרב מוגבלים שיכללו את הרחבה מוגבלת של טווח ועוצמת המתקפות הטיליות והכטב"מיות, (כולל שימוש בטילים מדויקים וברקטות עתירות משקל) כדי לגבות מישראל מחיר משמעותי ככל האפשר על החיסול ההיסטורי. נראה כי מבין קשת האפשרויות, חזבאללה לא יעדיף להסתכן במלחמה כוללת, אלא יבחר את התרחיש השני או השלישי, במסגרתו ייכנס לימי קרב מתוחמים. בסיומם יחזור למתכונת הלחימה המוכרת לנו מאז ראשית המלחמה.

איראן חשה מושפלת מכך שחיסול הניה בוצע בבירתה טהראן. תחושה זו ניכרה מהבטחת ח'אמנהאי לנקום באופן קשה את החיסול שבוצע "אצלנו בבית", והצהרתו כי הוא "רואה זאת כחובה לנקום את דמו, בארוע המר והקשה הזה, שהתרחש בשטחה של הרפובליקה האסלאמית." נראה לפיכך שח'אמנהאי עלול להתיר למשמרות המהפכה לתקוף את ישראל באורח מוגבל משטחה, כדי להעניש את ישראל על הפרת הריבונות האיראנית, במסגרת מתקפת טילים וכטב"מים מוגבלת.

נראה שחמאס, שכאמור מעוניין מאוד לצרף את יהודה ושומרון למערכה, עלול לקדם בסיוע השלוחה הפלסטינית כוח קדס בראשית סעיד איזדי את שאיפתו רבת השנים של ח'אמנהאי לחמש את השטחים באמל"ח מתקדם. במסגרת זאת, שני הצדדים ינסו להחדיר ליו"ש טכנולוגית טילית, שתסייע לחמאס לקדם מתקפות טיליות נגד לבה של ישראל ביתר קלות. במקביל, הוא

עלול להסתייע בתשתית הטרור שטפח במרחב זה, בעבר ע"י צלאח עארורי וכיום בידי יורשו זאהר ג'בארין, כדי להתניע רצף פעולות טרור. חיסולו של דף עלול לתדלק עוד יותר את המוטיבציה של חמאס להוציא לפועל פיגועי נקם על שמו, ולהצטייד בטכנולוגית מתקדמת שתשדרג את יכולתם לתקוף את ישראל מיו"ש.

מה על ישראל לעשות?

ישראל וארה"ב מקיימות במשך שנים תרגילי הגנה משותפים (ג'ניפר קוברא) להגנה מפני מתקפות טילים וכטב"מים. שיתוף הפעולה בין הצדדים הוכיח את עצמו בצורה יעילה בסיכול רובה המוחץ של המתקפה האיראנית באפריל. למרות שאיפתו העקבית של ממשל ביידן להימנע מעימות ישיר עם איראן, אין מחלוקות בין ירושלים לווינגטון בנוגע לחשיבותו ויעילותו של השת"פ ההגנתי למול איראן וחזבאללה. לכן, נראה שהצהרתו של שר ההגנה האמריקאי אוסטין, לפיה ארה"ב תסייע לישראל להגן עצמה אם תותקף על ידי חיזבאללה, רלוונטית גם מול איראן. מההיערכות המשותפת המקדימה בין ישראל לארה"ב למתקפת גומלין איראנית באפריל, אפשר להניח ששתי הצבאות נערכים גם כעת לסיכול משותף של מתקפת טילית וכטב"מית מצד חזבאללה ואיראן.

למול הניסיון האפשרי של חמאס וכח קדס לשדרג את יכולות הטרור ביהודה ושומרון, בדגש על טכנולוגיה טילית, ישראל נדרשת להדק את התיאום הביטחוני מול ירדן. זו עומדת בפני לחץ איראני גובר, שהשתקף למשל במחסני אמל"ח האיראנים שנחשפו בקרבת רבת עמון בשלהי יוני. כידוע, הגבול בין ישראל לירדן מכיל נקודות תורפה שונות, כגון אזורים בהם כלל אין גדר גבול או שהיא רעועה ובלתי מספקת. הדבר מהווה פרצה קורצת עבור יחידות ההברחה השונות בכח קודס ושלוחיהם של איראן הפועלים במרחב זה, כפי שניכר בסיכול מבצעי החדרת האמל"ח בשנה האחרונה בידי צה"ל והשב"כ. טוב תעשה ישראל אם לצד חידוד התיאום הביטחוני עם ירדן, תשלים ותבצר בדחיפות את גבולה המזרחי מול ירדן, למול המוטיבציה הגוברת מצד איראן ושלוחיה לחמש את יהודה ושומרון.

במקביל לכל זאת, במלחמת המגן שנכפתה על ישראל מאז אוקטובר, עליה להשיב מלחמה השערה ולגלות יוזמות התקפיות נגד ציר ההתנגדות בהובלת איראן. ההתקפיות חייבת לשמש מרכיב חשוב בתפיסת הביטחון הלאומית המעודכנת של ישראל. במסגרת זאת, עליה להקדים מכה מקדימה נגד אויביה, אם יעלה כי מי מביניהם מתכוון להתניע מלחמה כוללת נגדה, או אף מבצע מוגבל, במתכונת של ימי קרב. אובדנם של דף, שוכר והניה מעניק כעת דחיפה חשובה לישראל. לאויביה צריך להיות ברור כי היא נכונה ליטול יוזמות כדי להבטיח את ביטחונה, ולבצע פעולות מחץ שמביאות לידי ביטוי את היתרונות המודיעיניים והמבצעיים שלה על אויביה.

התפרסם במעריב, בתאריך 01.08.2024.